

EDITORI:
ELENA PLATON DIANA-MARIA ROMAN ANCA-LORENA SACALIȘ

ACHIZIȚIA LIMBII ROMÂNE CA L2

Studii și cercetări

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

Achiziția limbii române ca L2

Studii și cercetări

Editori:

Elena Platon | Diana-Maria Roman | Anca-Lorena Sacaliș

**PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2025**

Cuprins

ELENA PLATON	
Cuvânt-înainte.....	9
ANDRA VASILESCU	
Folosirea I(nteligenței) A(rtificiale) în predarea limbii române ca limbă străină.....	13
MIHAELA SECRIERU	
Locul și rolul RLS în predarea romanisticii în spațiul universitar românesc	32
MARIA ALDEA	
Bucuria de a învăța o limbă străină	50
ADELINA BĂILĂ, LAVINIA VASIU, CRISTINA BOCOȘ	
Strategii compensatorii în RL2 la nivelurile A2-B1	62
BĂRBUȘ ADRIANA CODRUȚA	
Mediere lingvistică și mediere culturală. Câteva aspecte.....	75
GABRIELA BIRIȘ	
Limbaj medical pentru RL2: delimitări teoretice, conținuturi, dificultăți.....	85
EMINA CĂPĂLNĂȘAN	
Poezia - de la intuiție lingvistică la strategie didactică.....	101
ADRIAN CHIRCU	
O nouă filă din istoricul RLS: Fernando V. Peixoto da Fonseca și a sa <i>Método prático da língua romena</i>	111

JOSÉ DAMIÁN GONZÁLEZ-BARROS GONZÁLEZ	
Vocabularul minimal al limbii române cu indicații gramaticale și dicționarul sintactic al verbului românesc: instrumente necesare studenților de RLS	124
EMILIA DAVID	
Oralitatea teatrului lui Matei Vișniec la traducerea în limba italiană	136
LUMINIȚA-DANIELA FODOR	
Construcții neintegrate sintactic în manualele de RLS. Abordări și observații.....	150
EDOARDO GIORGI	
Guarnieri, scriitor în limba română și profesor de limba și literatura română	165
CRISTINA-ELENA GOGĂȚĂ	
Provocări în traducerea literaturii pentru copii – cum traducem felurile de mâncare, numele, expresiile și proverbele. Studiu de caz: <i>Aventurile lui Pinocchio</i> , de Carlo Collodi.....	175
ANDREEA-VICTORIA GRIGORE	
When Foreign Students Write about Politics and Law: An Error Analysis of a Corpus of Texts Produced in the Specialised Language Seminar.....	190
DANIELA KOHN	
Infinitivul și pisica lui Schrödinger. Forma infinitivală ca apanaj al învățării structurate a RLS?	202
ILEANA OANA MACARI	
Anglicismul în limba română actuală, între interferență lexicală și resursă culturală în RLS.....	217
ALEXANDRU MARDALE	
Despre achiziția unor structuri lingvistice complexe. Un studiu de caz comparativ în româna ca limbă străină și ca limbă moștenită din Franța.....	233

ALEXANDRA-MIRELA MĂRGINEAN	
Utilizarea formulelor fixe în exprimarea orală la nivelurile A1 și A2.....	246
CARMEN MÎRZEA VASILE	
Variația în româna ca limbă străină în funcție de genul nenativilor. Un studiu de caz (construcțiile comparative)	257
SANDA MISIRIANȚU	
„Aventurile” vorbitorilor rusofoni în achiziția limbii române ca limbă străină: dificultăți și satisfacții	272
GINA AURORA NECULA	
De la terminologie la reforme în educație. Considerații despre realitatea lingvistică din Republica Moldova	284
ANDREEA BEATRIX PANTILOI	
Inteligența artificială și microlimba în adaptarea textelor destinate vorbitorilor nonnativi	294
ELENA PLATON	
Româna în labirintul oglinzilor. Reprezentări identitare și simbolice în imaginarul lingvistic autohton și străin	305
CAMELIA-REBECA POP	
Pregătirea inputului pentru predarea RLS: adaptarea textului literar.....	338
DIANA-MARIA ROMAN	
Pe marginea verbelor însoțite de clitice reflexive în acuzativ în predarea românei ca limbă străină. Probleme și soluții.....	348
ANCA-LORENA SACALIȘ	
<i>Măi ChatGPT, da' oare chiar nu înțelegi nimic? Când algoritmi IA nu pricep marcatorii discursivi și pragmatici</i>	384
MARIA SIMINA-SUCIU	
Utilizarea metalimbajului la cursurile de RLS. Un beneficiu sau o provocare?.....	395

IOANA SONEA	
Ascultarea în româna ca limbă străină. Procese cognitive și implicații pedagogice	402
ALIN ȘTEFĂNUȚ	
The Journal as a Formative Strategy for Developing Writing Skills in RLS	413
ȘTEFANIA-LUCIA TĂRĂU	
Scheme cognitive și strategii narative în cazul copiilor vorbitori de limba română ca limbă moștenită.....	425
ANAMARIA-BIANCA TONȚ	
Utilizarea ChatGPT în predarea limbajului biomedical pentru studenții din Anul pregătitor de română ca limbă străină.....	440
ANCA URSA	
Vocabularul standardizării și metaforele evaluării în <i>CECRL, Companion Volume</i> . Trei grile de analiză.....	451
CRISTINA VARGA	
Training AI-based chatbots in Romanian as a foreign language (RFL) teaching	464
MARIA ALDEA	
Contribuții de excepție la înțelegerea limbii române.....	476

Bucuria de a învăța o limbă străină

MARIA ALDEA

Universitatea Babeș-Bolyai

Abstract. *The Joy of Learning a Foreign Language.* Based on personal experience, in this paper the author highlights the importance of the dictionary in the process of the learning of a foreign language. In this respect the author analysis some articles recorded in three representative Romanian dictionaries of the 19th century such as *Lexiconul de la Buda* (1825) [The Lexicon of Buda], *Vocabularu romano-francesu* (1870) [The Romanian-French Vocabulary] by Ion Costinescu and *Dictionariul limbii române* (1871-1877) [The Romanian Language Dictionary] by A.T. Laurian and I.C. Massim, in order to expose the varied acquisition of the linguistic, cultural and didactic information. The paper ends with the author's testimony related to the reasons that led her to learn a foreign language.

Keywords: *learning a foreign language, Romanian dictionaries, the Lexicon of Buda, the Romanian-French Vocabulary, the Romanian Language Dictionary, Ion Costinescu, A.T. Laurian, I.C. Massim, motivation*

Dedicăm această lucrare distinsei doamne C.Ș. I dr. Cristina Florescu, la ceas aniversar, cu urările noastre de sănătate.

1. Introducere

În lucrarea de față, ne vom strădui să arătăm că învățarea unei limbi străine este purtătoare de bucurie. De ce bucurie și nu opusul acesteia? Pentru a putea răspunde la această întrebare a trebuit să ne întoarcem spre noi însene pentru a înțelege cum trăim noi și ce înseamnă pentru noi învățarea unei limbi străine. Este învățarea constrângere sau este libertate și, implicit, bucurie? Și pentru a putea face o alegere corectă între cei doi poli, am rememorat începuturile noastre școlare, conectând aspectul fizic de prezență efectivă la oră cu latura afectiv-emoțională, anume cu emoția declanșată de întâlnirea cu celălalt - profesorul și materia. Și am constatat că emoția, pe care dintotdeauna am avut-o la întâlnirea cu școala, cu profesorii, cu variatele discipline și,

implicit, și cu profesorii de limbi străine, a fost mereu de bucurie. O bucurie ingenuă, necuantificată de/în calificative și note, ci manifestată efectiv prin dorința de a descoperi, de a învăța, de a ști, de a cunoaște.

Așadar, ceea ce urmează a fi relatat nu este altceva decât rezultatul unei reflecții personale bazate pe întâlnirile pe care le-am avut și care ne-au determinat să privim spre celălalt, ne-au trezit curiozitatea și ne-au motivat să căutăm să ne familiarizăm cu diverse informații lingvistice, istorice și culturale, să descoperim tradiții și obiceiuri care nu ne aparțineau.

Pe cale de consecință, lucrarea noastră este organizată în două părți: în prima parte, evidențiem rolul pe care un dicționar îl poate juca în învățarea unei limbi străine, raportându-ne la opere lexicografice de referință pentru secolul al XIX-lea asupra cărora ne-am aplecat de-a lungul timpului, iar, în partea a doua, aducem în discuție motivația ce ne-a condus pe noi la învățarea unei limbi străine.

2. Rolul dicționarului în învățarea unei limbi străine

Nu credem că se mai îndoiește cineva de faptul că opera lexicografică în sine, *id est* dicționarul, are și o finalitate formativă, ce poate fi reperată pe mai multe paliere: lingvistic, cultural și didactic (vezi, în acest sens, Aldea 2007, Aldea 2022, Aldea 2024).

Din această perspectivă formativă, vom căuta să arătăm cum poate un dicționar să faciliteze însușirea unei limbi, fie aceasta maternă sau străină, atât pentru un vorbitor nonnativ, cât și pentru un vorbitor nativ. În acest sens, pentru ilustrarea temei noastre, am apelat la trei dicționare reprezentative pentru secolul al XIX-lea. Este vorba de *Lexiconul de la Buda* (1825) sau *Dicționarul în patru limbi - română, latină, maghiară și germană* (LB^e), *Vocabularu romano-francesu* (1870) de Ion Costinescu (VRF) și *Dictionariul limbei române* (1871-1877), elaborat de A.T. Laurian și I.C. Massim (LM, LM-Glosar).¹

Citind descrierea cuvântului *brumă* din LB^e (vezi, *infra*, Imag. 1), învățăm că, în latină, i se spune *prulna*, în maghiară - *dér* și *hóharmat*, iar, în germană, *der Reif*. În plus, ni se semnalează, prin *Nota* „la aminte”, că în latină are și sensul de „ziua solstițiului de iarnă”, indicându-se și atestarea.

¹ Chiar dacă aceste produse lexicografice ilustrează tipologii distincte (vorbim de un dicționar plurilingv, un dicționar bilingv și un dicționar monolingv), ceea ce le așază la aceeași masă este limba de bază, și anume limba română.

Brumă, f. pl. me. Брѣмъ, subst.
 pruină : dér, hó harmăt : dér
 Reif, Nota Lat. signif. diem sol-
 stitii hyemalem. Virg.

Imag. 1

În schimb, din VRF, care este un dicționar bilingv, după definiția explicativă, descoperim și ne însușim corespondentul francez, și anume *brume* (vezi, *infra*, Imag. 2).

Brumă, s. f. Rouă înghețată pe er-
 bă în timpul de toamnă. Brume.

Imag. 2

Spre deosebire de LB^e și de VRF, articolul din LM (vezi, *infra*, Imag. 3) consemnează, prin două definiții explicative ample, delimitate cifric, atât sensul primar al cuvântului, cât și cel comun, rămas în uz: „1. în înțelesul antic și primitiv, pierdut în uzul limbei populare: ziua cea mai scurtă din an, solstițiul de iarnă cu care se începea anul la anticii romani, începutul iernei și, prin extensiune, iarna”, respectiv „2. în înțelesul păstrat până astăzi în gura poporului, latin. *pruina* (ital. *brina*, franc. *gelée blanche*): rouă înghețată și foarte albă, de care se vede coperită fața pământului demineța după nopțile reci și serine ale toamnei, iernei și chiar primăverei”.

BRUMA, s. f., bruma (contractată d'in brevima=brevissima=cea mai scurta [subintellego di] in breuma, apoi bruma), pruina, (in celle alte limbi sorori : ital. bruma, ispan. bruma si bruma, franc. brume, éro in alban. bruma si bruma, cu intellesu de mediulu iernei sau de negura); 1. in intellesulu anticu si primitivu, perdutu. in usulu limbei popularia : diu'a cea mai scurta d'in annu, solstitiulu de ierna cu care se incepea annulu la anticii Romani, inceputulu iernei, si, prin ostensione, iern'a; 2. in intellesulu pastratu peno astadi in gur'a poporului, latin. pruina, (ital. brina, franc. gelée blanche) : rouo inghiaciata si forte alba, de care se vede coperita faci'a pamentulu demaneti'a dupo noptilo reci si serine alle toamnei, iernei si chiaru primaveroi : noptea c serina si rece, neci una bore nu adeica, si de acea-a ura se caula bruma grossa; brum'a e velenatoria planteloru si pomeloru; cade bruma, bate brum'a; — bate-te bruma, formula de blastemu dulce, candu nu vre cineva se pronantie unu blastemu greu; — fiindu co buccatele batute de bruma se vescedescu si degera de acea-a batutu de bruma, applectu la omeni, va se dica sau vescedutu, languedu, etc., sau ruinatu in respectulu averei, redussu la miseria, etc., sau in fine perdutu in respectulu morale, misellu, de nemicu, etc.; — de aci bruma cu intellesulu de pucinu, aproape nemicu, mai nemicu, forte pucinu : ce brum'a comu allege d'in via nostra batuta de petra? deco d'in diece lei ce amu presuffetulu meu mi iei optu, ce brum'a mi lassi si mie? dupo atatea sudori nu ne amu allesu neci cu brum'a; brum'a nu s'a allesu de starea acestui omu; brum'a se nu s'allega detene si de acerra tea.

Imag. 3

Așa cum se poate observa, al doilea sens este însoțit de exemple care să faciliteze utilizatorului familiarizarea cu înțelesul propriu și cu cel figurat al cuvântului, învățându-l, așadar, cum să-l întrebuițeze corect. Astfel, dacă structuri de tipul *cade bruma*, *bate bruma* nu ridică probleme, sensul denotativ fiind evident, în schimb, constructul *bată-te bruma* poate crea dificultăți de

înțelegere atât pentru vorbitorul nativ, cât și pentru cel străin. De aceea, semantismul lui se impune a fi clarificat: „formulă de blăstem dulce, când nu vrea cineva să pronunțe un blăstem greu”. Și continuă: „fiindcă *bucatele bătute de brumă* se veștejesc și degeră, de aceea *bătut de brumă*, aplecat la oameni, va să zică sau *veștejit, lânded* etc., sau *ruinat* în respectul averei, *redus la mizerie* etc., sau în fine *pierdut* în respectul moral, *mișel, de nimic* etc.”, din această ultimă conotație derivând și „înțelesul de *puțin, aproape nemic, mai nemic, foarte puțin*”.

Exceptând aceste precizări, fascinantă rămâne incursiunea etimologică, care ne ajută să ne apropiem o informație lexicală prețioasă. Chiar dacă prototipul cuvântului românesc este reprezentat de forma latină contrasă *bruma*, evoluată în stadii succesive de la lat. *brevissima* > *brevima* > *breuma* „cea mai scurtă zi”, această formă lexicală a dezvoltat, în română, doar sensul specializat, încadrându-se astfel în categoria fenomenelor atmosferice/meteorologice². În schimb, în celelalte limbi romanice, lat. *bruma*, conservat în ital. *bruma*, span. *bruma* și *broma*, fr. *brume*, pe lângă faptul că și-a păstrat sensul primar de „miezul iernei”, a alunecat semantic spre ideea de „ceață”. Spre deosebire de italiană și spaniolă, franceza s-a îmbogățit semantic și cu sensul specializat. Termenul prin care latinii desemnau „roua înghețată pe plante, pe pământ” este *pruina*, termen moștenit în it. *brina*, venez. *borina*, dial. milan. *prinna*, fr. *bruine*, prov. *bruina* (cf. Pianigiani 1907, s.v. *bruma*).

Un alt exemplu este ilustrat de două cuvinte aflate în relație de sinonimie în limba română: *birt* și *făgădău*. Astfel, notăm că forma-titlu *birt* (vezi, *infra*, Imag. 4, Imag. 5 și Imag. 6) este inclusă în nomenclatura celor trei dicționare, față de forma-titlu *făgădău* (vezi, *infra*, Imag. 7 și Imag. 8), care este înregistrată doar în LB^e și în LM-Glosar.

Din LB^e (vezi, *infra*, Imag. 4), învățăm corespondentele lexicale ale formei-titlu românești *birt* în cele trei limbi ale dicționarului: latină (*caupona, popina, taberna, vinaria*), maghiară (*korcsma, csapszék, fogadó*) și germană (*das Wirtshaus*). Interesant aici este numărul mare de sinonime latinești și maghiare, patru latine și trei maghiare, față de prezența unui singur cuvânt german. Dacă elementele lexicale latinești s-au îmbogățit, pe lângă înțelesul primar, și cu sensul de „local în care se poate dormi; han; ospătărie” (vezi Gaffiot 1934, s.v.), în schimb, elementele lexicale maghiare sunt conservate și astăzi în limbă cu unele modificări minore: de exemplu, magh. *korcsma* este întâlnit doar cu forma *kocsma*, magh. *csapszék* se folosește mai ales în registrul literar, iar magh. *fogadó* este prezent în graiuri.³

² Astăzi, noi situăm substantivul *brumă* în relație de sinonimie cu termenii populari „chiciură” și „promoroacă”.

³ Mulțumim colegei noastre, prof. univ. dr. habil. Fazakas Emese, pentru discuțiile clarificatoare pe marginea cuvintelor maghiare.

Birtu, m. pl. uri f. Rupt, subst.
caupona, popina, taberna,
vinaria: kortsma, tsapszék,
fogadó: das Wirtshaus.

Imag. 4

În ceea ce privește VRF-ul (vezi, *infra*, Imag. 5), din descrierea articolului, ne însușim cuvintele franțuzești *auberge*, *hôtel* și *hôtellerie*, corespunzătoare formei-titlu, precum și fr. *gargote*, echivalent al sintagmei românești *birt prost*, cu sensul de „local neîngrijit”.

Birtu. s. ctr: Casă, hanu unde căl-
ătorii găsesc totu-d'aua măs-
să pe plată. Auberge, Hôtel, Hô-
tellerie. — Birtu prostu: Gargote.

Imag. 5

În schimb, din intrarea din LM-Glosar (vezi, *infra*, Imag. 6), învățăm două echivalente latinești, anume *caupona* și *popina*. De asemenea, descoperim că acest cuvânt ar avea o origine germană.⁴

BIRTU, s. m., caupona, popina; casa
unde manca omenii, ospetaria; — cu-
rentu germanu.

Imag. 6

Absent în VRF, dar prezent în LB^e și LM-Glosar, cuvântul *făgădău* este și el tratat în intrare distinctă. Astfel, din LB^e (vezi, *infra*, Imag. 7), aflăm, pe de o parte, că forma-titlu *făgădău* este în relație de sinonimie cu „birt, casă de oaspeți”, iar, pe de altă parte, corespondentele din cele trei limbi ale dicționarului: lat. *diversorium*, magh. *fogó* și *vendégfogadó*, germ. *das Gasthaus* și *das Wirtshaus*. Acestea li se alătură la finalul descrierii și corespondentul spaniol *bodegon*.

Făgădău, pl. dae. ФАГДАУ, subst.
birtu, casă de oșteți: *diverso-
rium*; fogó, vendég fogadó: das
Gasthaus, Wirtshaus; Hisp. bo-
degon.

Imag. 7

⁴ Conform DELR (s.v.), rom. *birt* este un împrumut din sârbocroată, *birt*, *bert* „cârciumar, hangiu; birt, cârciumă, bodegă, han”, care, la rândul ei, l-a împrumut din germană, *Wirt* „gazdă, hangiu”.

În schimb, deși în LM-Glosar (vezi, *infra*, Imag. 8) cuvântul este considerat „barbarism”, din descriere învățăm, mai întâi, cum trebuie să-l accentuăm și să-l rostim corect; apoi, ne însușim corespondentele latine, anume *caupo* și *popina*, după care descoperim informații privitoare la circulația cuvântului (este un cuvânt cu circulație regională întrebuițat cu precădere în Transilvania, „nu s-a auzit și nu se aude pre dincoace de Carpați”), ca, în final, să luăm cunoștință de uimirea redactorilor de a găsi consemnat în LB^e cuvântul spaniol *bodegon*, care este un derivat din *bodega*, și întâlnit cu același sens în ital. *bottega* și în fr. *boutique*, cuvinte ce ar corespunde semantic lat. *apotheca*, gr. *apotheke* (vezi Bénaben 2000, s.v. *bodega*).

FAGADAU, (pron. *fagadàu*), s. m., *caupo*, *popina*; ospetăria, mai allessu vulgare și sordida; — (compara ung. *fo-gadó*); nu s'a auditu și nu se aude pre d'in cōce de Carpați; no mirămu cumu Dictionariulu de *Bud'a* allatura acestu barbarismu pre lōnga ispaniculu *bodegon*, essitu d'in *bodega* = it. *bottega* = fr. *boutique* = lat. *apotheca* = grec. ἀποθήκη, etc., de unde și la noi, pre lōnga *apothecile de specie* sau *de medicamente*, potu stă bene și *apothecile de vinuri* și de *ospetatu*.

Imag. 8

Un alt exemplu îl reprezintă cuvântul *bufon*, consemnat doar în VRF și în LM-Glosar. Exceptând familiarizarea cu sensul și cu valorile morfologice ale acestuia (substantiv și adjectiv), din articolul din VRF (vezi, *infra*, Imag. 9), învățăm atât echivalentele franțuzești, anume *bouffon*, *bouffone* și *trivelin*, cât și seria de sinonime românești: *glumeț*, *șăgalnic*, *prujitor*, *măscărici*, *caraghios*.

Bufonă. s. m. Persónă comică de teatru quare face publiculi să rîdă. *adi*: Glumețiū, șegalnicū, prujitorū, (măscăriciū, caraghiosū) Bouffon-ne, Trivelin.

Imag. 9

În schimb, articolul din LM-Glosar (vezi, *infra*, Imag. 10) se distinge prin informația enciclopedică, prin care se aduce o clarificare a istoriei culturale a cuvântului: „*bufonii* s-ar fi numit așa, după unii, pentru că în dramatele comice din evul mediu cei însărcinați cu partea basă comică <î>și înflau tare o bucă, pentru ca palmele ce luau pre această bucă să aibă un mai mare răsunet; după alții, pentru că *bufonii*, între alte jocuri, înflau mereu și bucele bătându-și-le;

după alții, în fine, pentru că toate câte *bufonii* spun nu-s decât *secătore*, vorbe *înflăte* și *deșerte*". Indicarea echivalentului lexical italian și francez, it. *buffone* și fr. *bouffon*, permite utilizatorului însușirea mult mai rapidă a acestora datorită asemănării formale și semantice.

BUFONE, si *bufonu-a*; ital. *buffone*, franc. *bouffon*; cellu ce spune glume grossolane, cellu ce prin jocuri de cuvinte, pucinu cuvenite, face pre altii se rida; comicu bassu; — neologismu introdussu spre a supplini turcesculu *ca-raghlozu*;—*buffonii* s'aru fi numitu asiá, dupo unii, pentru co, in dramatele comice d'in evulu mediu cei insarcinati cu partea bassa comica si inflau tare una bucca, pentru ca palmele ce luau pre acesta bucca se aiba unu mai mare resunetu; dupo altii, pentru co *buffonii*, intre alte jocuri, inflau meru si buccelle, batendusile; dupo altii in fine, pentru co tote câte *buffonii* spunu nu su de cātu *secătore*, vorbe *înflăte* si *deserte*, (vedi *bufnire*).

Imag. 10

Din aceeași categorie neologică face parte și cuvântul *burghez*, înregistrat doar în VRF și în LM-Glosar. Din VRF (vezi, *infra*, Imag. 11), pe lângă însușirea corectă a corespondentelor franțuzești *bourgeois* și *bourgeoise*, a valorilor morfologice pe care le actualizează, a sintagmelor în care apare (fr. *habit bourgeois* „haină burgheză”, *air bourgeois* „aer burghez”, *mine bourgeoise* „mină burgheză”), descoperim, de asemenea, datorită precizării de natură semantică, cum trebuie să înțelegem și să întrebuițăm adecvat cuvântul: „*burghez* este opozit la *nobil*, la *militar*. *Burghez* este un termen la unele partituri ce însemnează o aristocrație nouă care, ca nobleță altădată, își grămădește la privilegiuri”.

Bürgesü. s. m. Cotățenü, orașenü, locuitorü allü unü orașü în quare ellü exercită unü profesiune, unde ellü trăesco din venitulü său prin industria sa, și unde se bucură de ore - quare privilegiuri. *Bürgesü* este opozitü la *nobilü*, la *militarü*. *Bürgesü* este unü termenü la unele partituri que însemnează unü aristocrația nouă quare, qua noblețü altă dată, își grămădesce la privilegiuri. *Bourgeois. Bürgesä*: femela bürgesulu. *Bourgeoise*. Se întrebuingesä quäte unü dată qua adiectivü. *Hainä bürgesä*; aerü, *minä bürgesä*: haină de orașavü, nu militarü saü de funcționarü; aerü, maniere comune, nu de la curte. *Habit bourgeois*; *air bourgeois*, *mine bourgeoise*.

Imag. 11

În schimb, în articolul din LM-Glosar (vezi, *infra*, Imag. 12), informațiile sunt mai numeroase. Astfel, aflăm sensurile cu care circulă în limba română,

distincțiile de natură semantică, informațiile suplimentare de ordin istoric și cultural, derivatele formate de la acesta și, nu în ultimul rând, la fel ca în cazul lui *bufon*, prin consemnarea echivalentelor lexicale din italiană și franceză, it. *borgnese*, fr. *bourgeois*, nu doar că învățăm două cuvinte străine noi, ci constatăm, implicit, asemănarea semantică și formală a cuvântului românesc, *burghez*, cu acestea.

BURGHEȘU, -a, s., ital. *borgnese*, franc. *bourgeois*; 1. cetățianu, locuitoriu allu unui *burgu* sau cetate, in opposetione cu *terrānu*, locuitoriu de *tērra* sau sateanu; 2, in opposetione cu *nobilii*, cari, in terrele occidentali, formau prim'a d'in celle trei *stări* sau *classi*, ordini alle populationei unui statu ce se buccurau de drepturi politice, cūmu si in opposetione cu *clericii*, cari formau a dou'a d'in celle trei ordini cu drepturi, *burghesu* = omu de a treia ordine: *burghesii* unui statu sau *burghesi'a* eră dero a treia ordine de omēni cu drepturi de cetate in statele appusului; la noi inse nu a fostu assemenea impartire de classi, si cu atātu mai pucinu va poté fi in venitoriu, dupo ce ea a incetatu de a fi chiaru si in terrele appusului; si prin urmare nu amu avé lipse neci de *burghesu*, neci de derivatulu seu *burghesia*, afora numai candu aru fi vorb'a de istori'a terreloru appusane: atunci ar cautá se le romanimu, pro cātu se pote, dandu-le form'a de *burgesu*, *burgesia*, sau si mai bene pote, *burgariu*, *burgaria*. Cuventele sunt de origine gormana, formate anume d'in *burg* = grec. *πόλις* = turnu, intaritura, castru, cetate intarita,

cetate in genere. D'in *πόλις* au luat nascere si vechiele cuvete romanesci, *purcalabu*, *purcalabia*, *purgariu*, etc., despre cari se va vorbi la loculu lor si cari astadi inco au peritu d'in usu, remanendu numai ca istorice; si prin urmare, si d'in acestu punctu de vedere, ar fi unu addeveratu neintellesu, se le substituimu germanele *burghesu*, *burghesia*, cari, pentru noi, sunt lipsite de interesse istorica, precumu sunt fora locu in respectulu actualitatei.

Imag. 12

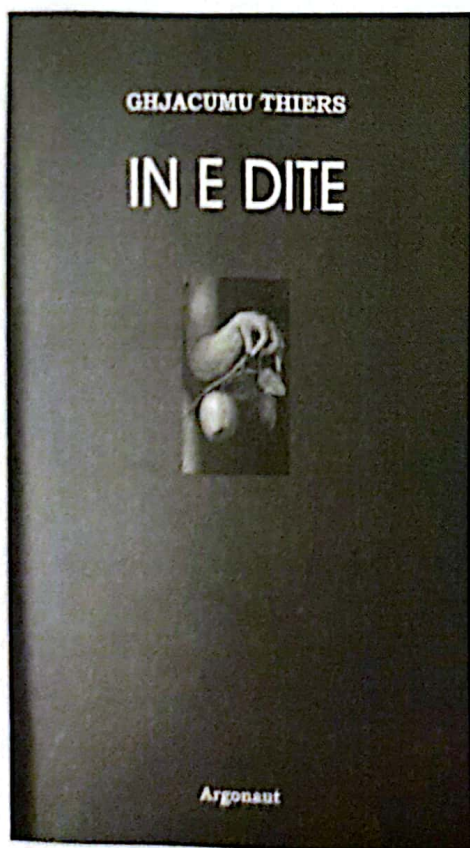
Exemplele pot continua.

3. Imboldul de a învăța o limbă străină

În ceea ce privește motivația de a învăța o limbă străină, în cazul nostru – corsa și chineza – aceasta s-a produs prin întâlnirea cu o imagine. Aflându-ne în Franța și dorind să învățăm cât mai bine limba franceză, am urmat, printre altele, un curs de Cinematografie, care era dublat de participarea celor înscriși la diverse proiecții organizate de Institutul Imaginii (L'Institut de l'Image). Una

dintre aceste proiectii a fost dedicată Corsicii (decembrie 2005). Urmărind documentarele și filmele proiectate, am fost impresionate de muzicalitatea cuvintelor corse, de chipurile oamenilor, de vestimentația lor, în special a femeilor - similară celei din satele noastre transilvănene de la început de secol XX, și mai ales de faptul că, deși nu învățasem niciodată limba corsă, totuși, înțelegeam unele cuvinte.

Și din acel moment am început să ne documentăm mai mult: să citim istorie, să ascultăm muzică, să învățăm limba. Iar în învățare am pornit nici mai mult, nici mai puțin de la traducerea de poezie (evident, cu dicționarul sau dicționarele, prin intermediul unei alte limbi: franceza). De ce poezie? Pentru că poezia te obligă să treci dincolo de cuvânt și să cauți reprezentarea lui metaforică. Intrând în legătură cu Ghjacumu Thiers, profesor la Universitatea „Pascale Paoli” din Corsica, acesta ne-a pus la dispoziție manuscrisul volumului său de poezii *In e dite*, ce urma să plece spre editură. Astfel, a început o etapă fascinantă de căutare, de fișare, de contextualizare a cuvintelor pe care le citeam. Iar rezultatul este acesta (vezi, *infra*, Imag. 13 și Imag. 14):

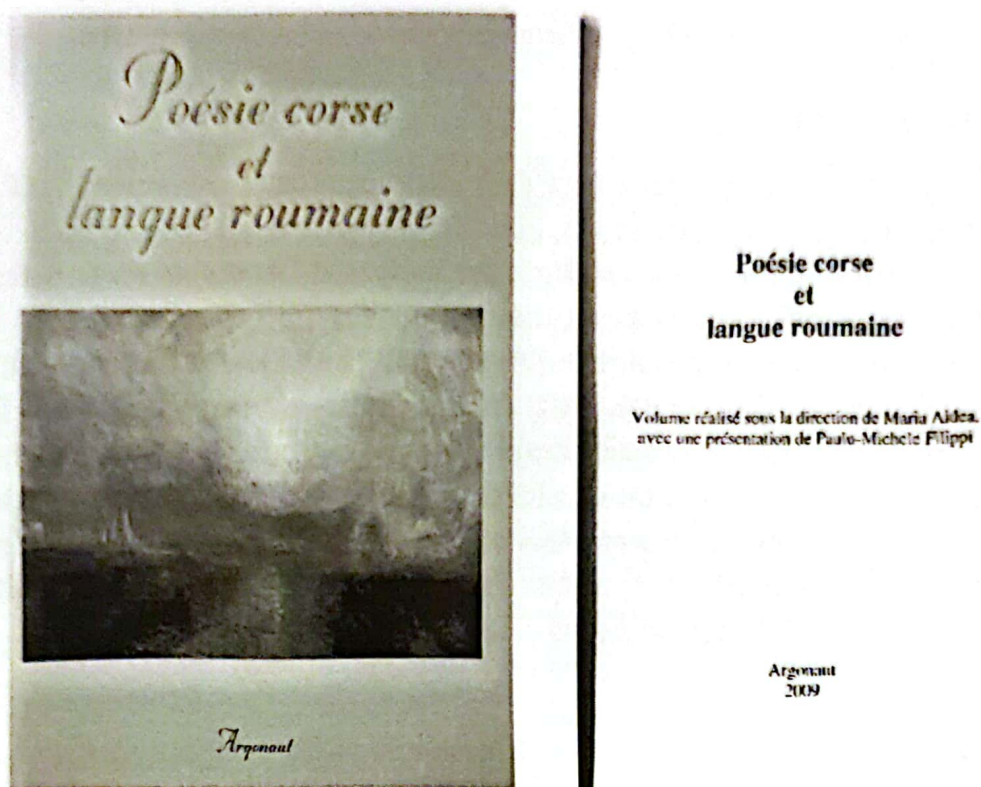

GHJACUMU THIERS

IN E DITE

Traducere în limba română
Maria ALDEA și Ghjacumu THIERS
Cuvânt înainte
Sanda CORDOȘ

Imag. 13

Imag. 14

O altă întâlnire, de dată recentă (noiembrie 2024), este cea cu limba chineză. În cazul limbii chineze, declicul s-a produs în timp ce asistam la o comunicare susținută în cadrul Colocviului Internațional al Departamentului de Lingvistică al Facultății de Litere de la Universitatea din București. Era o prezentare în care autorii, Zetao Xu și Victor Junnan Pan, discutau dubla definire în limba nDrapa (o limbă vorbită de cca 8000 de indivizi în sud-vestul Chinei, în provincia Sichuan). Făcând abstracție de tema lingvistică, ceea ce ne-a făcut atente a fost și aici tonalitatea, sonoritatea cuvintelor și o imagine a Chinei cu toate provinciile ei. Revenind la Cluj-Napoca, am început să ne documentăm în legătură cu cultura chineză, dar am simțit că nu este suficient și vrem mai mult.

Așa că din luna februarie a acestui an am început să frecventăm cursurile de limbă și caligrafie chineză oferite de Institutul Confucius de la Universitatea Babeș-Bolyai cu dna prof. Feng Shaozhong și cu d. prof. D. Bojovschi. Ce ne motivează și ne bucură învățând chineza?! În primul rând, e o provocare intelectuală, cognitivă: știm cu toții că, pe măsură ce înaintăm în vârstă, capacitățile noastre cognitive se reduc, memoria noastră devine din ce în ce mai selectivă; deci, am considerat că a învăța limba și caligrafia chineză este un foarte puternic și excelent exercițiu pentru creier. În al doilea rând, este provocarea de a-ți deschide auzul spre un sistem fonetic mult diferit, comparativ cu limba română. Nu în ultimul rând, este vorba de informația complexă și vastă – istorică și culturală, tradițiile și obiceiurile, gastronomia, medicina și muzica etc. – care efectiv te proiectează într-un univers fascinant.

4. În loc de concluzii

Așa cum s-a putut constata, prin exemplele excerptate se evidențiază o anumită atitudine pe care redactorii acestor dicționare au avut-o față de însușirea corectă a limbii, fie ea străină, ori maternă. De aceea, dicționarele reprezintă o excelentă resursă și un instrument de contact ce contribuie la realizarea transferului cultural dintr-o limbă-sursă (fie ea limba maternă sau o limbă străină) într-o limbă-țintă. Prin înregistrarea cuvintelor străine, fie pentru a indica echivalentele în alte limbi, fie pentru a sublinia originea unui cuvânt, redactorii îi dau posibilitatea celui care folosește dicționarele să inițieze de fapt un dialog polifonic cu una sau mai multe limbi, un dialog ce îi permite să descopere nu de puține ori locuri comune sau să se regăsească, mental, în alte spații și limbi, pe care, prin învățare, să și le aprop(r)ie.

Surse primare

LB^e = *Lesicon Romanescu-Latinescu-Ungurescu-Nemtescu quare de mai multi autori, in cursul a trideci, si mai multoru ani s'au lucratu. Seu Lexicon Valachico-Latino-Hungarico-Germanicum quod a pluralibus auctoribus decursu triginta et amplius annorum elaboratum est*, Buda, 1825. Ediție electronică realizată de Maria Aldea, Daniel-Corneliu Leucuța, Lilla-Marta Vremir, Vasilica Eugenia Cristea, Adrian Aurel Podaru. Coordonator: Maria Aldea. Cluj-Napoca, 2013. Disponibil online: <https://doi.org/10.26424/lexiconuldelabuda>, ultima accesare : 30.10.2025.

LM/LM-Glosar = Laurian, A.T, I.C. Massim, 1871/1876/1877. *Dictionariulu limbei romane, dupo insarcinarea data de Societatea Academica Romana, elaboratu ca proiectu*, vol. I-II ; *Glossariu care coprinde vorbele d'in limb'a romana straine prin originea sau form'a loru, cumu si celle de origine indouiosa*, București, Noua tipografie a laboratorilor români.

VRF = Costinescu, Ion, 1870. *Vocabularu romano-francesu, lucratu dupe Dictionarulu Academiei Francese, dupe alu lui Napoleone Landais și alte Dictionare latine, italiene, etc.*, București, Tipographia Naționala Antreprenor C.N. Rădulescu, vol. I-II.

Bibliografie

1. Aldea 2007: Maria Aldea, *Dicționarul – Instrument de recunoaștere culturală. Studiu de caz: Lexiconul de la Buda (1825)*, în Gabriela Pană Dindelegan (coordonator), *Limba română – stadiul actual al cercetării. Actele celui de al 6-lea Colocviu al*

- Catedrei de Limba Română (29-30 noiembrie 2006)*, București, Editura Universității din București, 2007, p. 651-654.
2. Aldea 2022: Maria Aldea, *Bien écrire, bien parler au XIXe siècle. Le rôle du dictionnaire dans l'apprentissage de la langue maternelle: le cas du Roumain*, în Annette Klosa-Kückelhaus, Stefan Engelberg, Christine Mörs, Petra Storjohann (eds.), *Dictionaries and Society. Proceedings of the XX Euralex International Congress*, Mannheim, IDS-Verlag, 2022, p. 650-659.
 3. Aldea 2024: Maria Aldea, *Importanța dicționarului în învățarea limbii*, în „Qvaestiones Romanicae”, XI/1, 2024, p. 158-166.
 4. Bénaben 2000: Michel Bénaben, *Dictionnaire Étymologique de l'Espagnol*, Paris, Ellipses, 2000, consultat online pe www.dictionnairefrancaisespagnol.net, ultima accesare: 30.10.2025.
 5. DELR^e = *Dicționarul etimologic al limbii române (DELR)*, volumul I. A-B, 2011; volumul II. Litera C. Partea 1. CA-Cizmă, 2015, București, Editura Academiei Române, consultat online pe <https://delr.lingv.ro>, ultima accesare: 30.10.2025.
 6. Gaffiot 1934: Félix Gaffiot, *Dictionnaire illustré Latin-Français*, Paris, Librairie Hachette, 1934.
 7. Pianigiani 1907: Ottorino Pianigiani, *Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana*, vol. I-II, Roma-Milano, Società Editrice Dante Alighieri di Albrighi, Segati e C., 1907, consultat online pe www.archive.org, ultima accesare: 30.10.2025.